

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

30. MARTĀ

Nr. 13 (376)

SOCIALISTISKĀ DARBA VARONĪBA

JADVIGS MARTS

Lasot vēstures dokumentus un domās salīdzinot mūsu šodienu ar aizritējušiem gadu tūkstošiem, mūsu automatiskās rūpnīcas — ar akmens cilvi, redzam, cik tālu cilvēce aizgājusi savā attīstībā. Visu šo sasniegumu pamatā — darbs. Vēl vairāk: darbs radījis pašu cilvēku. Roka, kas pirmā pacēla nūju, lai notrauktu zemē meža augli, bet ar laiku sasniedza tik augstu pilnības pakāpi, ka, Engelsa vārdiem runājot, varēja it kā ar burvības spēku dot dzīvību Rafaela gleznām, Torvaldsena statujām, Paganini muzikai, — šī roka ir ne tikai darba orgāns, bet arī tā produkts.

Tai pašā laikā mēs zinām, ka darbs cilvēcei gadu simteniem bijis slogs, ko tā nesusi ar lāstiem uz lūpām. Cilvēki lūbi zināja, ka «gulēdams nekā nepadarīsi», ka «bez darba zivis laivā nenāk», bet arī jūta, ka «darbam smaga pātaga». Marks bija pirmais, kas zinātniski pierādīja darba divējādo raksturu šķiru un it īpaši kapitalistiskā iekārtā, kur sabiedrības valdības pūliņu augļus piesavinās mazākums, atstājot darba darītājiem tikai nežēlīgu eksistences minimumu, vai, ja tas viņiem izdevīgi, atņem arī to. Nēmeklejo piemērus tālās zemēs, kur vēl šodien valda kapitalisma vilku likumi, atcerēsimies ne visai senus laikus, kad mūsu pašu fabrikas valdīja privatīpašnieki, kad mūsu zeme piederēja budžiem.

Oktobra revolūcijas uzvara un socialisma nodibināšanās pirmo reizi vēsturē atdeva darbam tā cildenumu, padarīja darbu par goda, slavas un varonības lietu, nodrošināja tiesības katram būt dzīves celtniekam un pasludināja darbu par visu cilvēku vienādu pienākumu: «kas nestrādā, tam nebūs ēst».

Kādā no savām runām, uzstājoties agrarišu-marksistu konferencē, biedrs Staļins teica:

«Dažkārt saka, ka, ja jau socialisms, — kāpēc tad vēl strādāt? Strādājam agrāk, strādājam tagad, — vai nav laiks izbeigt strādāt? Tādas runas ir nepareizas pašā pamatā, biedri. Tā ir slautis, nevis godīgu darba cilvēku filozofija. Socialisms nebūt nenoliedz darbu, gluži otrādi, — socialisms pamatojas uz darbu. Socialisms un darbs nav šķirami viens no otra.»

Kas nestrādā, tam nebūs ēst. Ar šo devīzi padomju iekārta no pirmajām savas pastāvēšanas dienām pletēja karu ekspluatatoriem, kas paši neko nedara, bet piespiež citus kalpot sev un kļūst bagāti, slāsti, kas grib ledzīvoties uz citu rēķina. Socialisms neatcēla darbu, tikai izmainīja tā saturu: tagad tie, kas kopj laukus, ar, eļ, un plauj, ražu ievāc sev, savai valstij, visai sabiedrībai, nevis atsevišķiem bagātniekiem, kas blīst aiz pārpilnības; tagad fabrikas, mašīnas ir valsts īpa-

šums, un to ražojumi pieder tiem, kas tās darbina.

Socialisms ne tikai nenoliedz darbu, bet gluži otrādi, jau marksisma pamatlēcēji norādīja, ka proletariātam pēc savas uzvaras izcīnīšanas būs jāpanāk augstāka darba ražība, nekā tas bijis iepriekš. Ļeņins tieši saka, ka «komunisms ir brīvprātīgu, apzinīgu, apvienotu, progresīvu tehniku izmantojošu strādnieku augstāka darba ražība, salīdzinot ar kapitalistisko».

Viss mūsu celtniecības darbs, ar pirmajām komunistiskajām sestdienas tatkām sākot, ir dzīvs apliecinājums tam, uz kādiem brīnumiem spējīgi cilvēki, kas apzinājušies sevi par savas dzīves noteicējiem. Ja kādreiz viena no visatpazīstamākajām un nabadzīgākajām zemēm trijos gadu desmitos ir kļuvusi par vispārtīkšāko un viskulturalāko, — tad tas ir mūsu atbrīvotā iekdienas darba, socialistiskā darba varonības rezultāts. Tikal brīvs darbs varēja stādīt sev tāda gigantiska apjoma uzdevumus kā lielās komunisma celtnes, kas jau top, un iedomāties pārvērdot dabu, ko «pats dievs radījis».

Padomju iekārta atraisīja tautas dziļās snaudošos talantus. Redzēdami, ka netaisnība vairs nevar stāties sapņu piepildīšanas ceļā, cilvēki parādīja, ko var paveikt nesaistītas rokas un apskaidrots prāts. Tikal brīvs darbs spēja izraisīt tik augsti apzinīgu, nepiespiestu, entuziasma apgarotu un ierosmes pilnu atteikšanos pret saviem pienākumiem, kāda ir socialistiskā sacensība un stacionārie kustiha fabrikās un rūpnīcās, kolchoznieku ciņā par aizvien augstākām ražām un lielākiem izslaukumiem.

Socialisma uzvaras nav pārdabīgas parādības, bet mūsu pašu varonīgā darba augļi. Un mūsu varonība — tā nav kaut kāda ārkārtīga cilvēka īpašība, bet gan tāda, kas lielāka vai mazāka mērā piemīt katram patiesam padomju zemes patriotam. Kas ir varonis pie mums, socialistiskās iekārtas apstākļos? Biedrs Staļins saka: tas, kas strādā labi un dod sabiedrībai visu, ko viņš spēj dot.

29. martā pāiet pieci gadi, kopš izdots PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekrets par Socialistiskā Darba Varoņa nosaukuma piešķiršanu arī kolchozniekiem, MTS un padomju saimniecību darbiniekiem — augstu ražu ieguvējiem. Tas — vēl viens apliecinājums, ar kādu slavu apvij Padomju Dzimtene savus darbiniekus. Patiešām: lūk, Milda Lazdiņa, bijušā kalpa meita, tagad kolchoza lopkope, kas ar savu prasmi un darba mīlestību panāca pāri par 6000 litru piena izslaukumu no katras govys. Kad valdība viņai piešķi-

ra Varones nosaukumu, viņa rakstīja: «Vai var vispār iedomāties šādu godu slaucējai kapitalistiskajās valstīs? Un atbildēja: «Protams, nevar!»

Marta Streinerte 1950. gadā ievācā 49,6 centnerus koksagiza no hektara, 1951. gadā solīja ievākt 60, bet izaudzēja 73,5. To viņa panāca, ievērojot modernās padomju agrotehnikas norādījumus: kodināja sēklu, labi sastrādāja zemi, kārtīgi kopa sējumus. Viņa atdeva sabiedrībai visu, ko varēja dot: spēkus, enerģiju, zināšanas, domas un darbus. Un kļuva par varoni.

Milda Lazdiņa, Marta Streinerte — tie ir tikai divi vārdi. Mūsu republikā vien kopš Dekreta pasludināšanas augsto pagodinājumu izpelnījušies desmit kolektīvo lauku darba darītāju — tīrumu un lopu kopēji: visā Padomju Savienībā to skaits sniedzas tūkstošos, un ar katru gadu rodas jauni. Domājot par to, par padomju cilvēka darba varonību, nāk prātā biedra Staļina vārdi, kurus viņš teica, norādot savā laikā uz stacionārie kustihas avotiem: «Dzīve kļūst labāka, biedri. Dzīve kļūst priecīgāka. Bet priecīgi dzīvojot, darbs soka. No šejienes augstās produkcijas normas. No šejienes darba varoni un varones.»

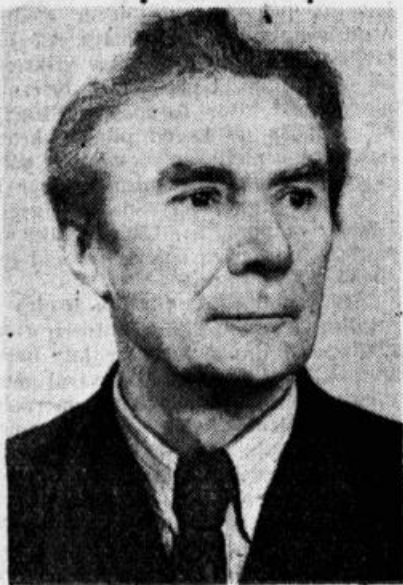
Labāk, priecīgāk dzīvot kļūvis biju-šajiem kalpiem Ernestam Zebergam, Fricim Kalnam, Antonam Kalkovskim, — un darbs sāka veikties, no-meta savu gadsimtu slogu.

Otrkārt — šie panākumi gūti, pilnībā izmantojot padomju tehnikas un zinātnes sasniegumus, mācīties; treš-kārt — neapmierinoties ar sasniegtu, bet tiecoties pēc arvien jaunām virsotnēm. Lūk, paraugs no literatūras: slaucēja Līze Annas Brodeles «Zelta druva». Pasaizlīdzīga cīnītāja par socialistiskās saimniecības uzvaru, par komunismu, jau šodien viņa nes sevi gaišās rītdienas ledīgus. Viņas panākumu pamats — darba mīlestība, tīra apziņa, liela atbildības sajūta. Taču panākumi viņu neapreibina, viņa nekad neapmierinās ar padarīto, nekad ar to nedziļojas, arī pēc tam, kad kļūst Socialistiskā Darba Varone. Viņa solās strādāt vēl labāk.

Latviešu padomju literatūrā tie ir pirmie soli. Jāpanāk, lai socialistiskā darba varonības tema leņemtu tai pienācīgo vietu stāstos, romānos un poēmās. Katra padomju pilsoņa pienākums, — lai kādā nozarē viņš strādā, — līdzināties pēc pirmrindniekiem; darba varonība, darba ražīguma celšana — viens no galvenajiem noteikumiem šodien, bez kā nav iespējama virzīšanās uz priekšu, uz komunismu.

Arī literatūrai jāieslēdzas šī uzdevuma veikšanā, mākslas līdzekļiem augsti paceļot socialistiskā darba pirmrindnieka tēlu, atsedzot viņa spēka avotu, parādot viņa garīgo lielumu.

Staļina premijas laureāti

Attēlos no kreisās:

J. VOIVODS

R. KARKLIŅŠ

A. SIVICKIS

A. BURŅECKIS

Premija piešķirta par jauna vel-da izejvielas apgušanu pārtikas citronsābēs ražošanā un tās ievie-šanu rūpniecībā.

nīgi no ikonografiskajiem materiāliem.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

Izcils notikums republikas rakstnieku dzīvē bija partijas pirmorganizācijas atklātā sapulce, kurā iztirzāja V. Lāča romanu «Uz jauno krastu».

Referents A. Grigulis norādīja, ka V. Lāča romans «Uz jauno krastu», kas vispirms parādījās laikrakstā «Cinga», pēc tam tulkojumā krievu valodā žurnālā «Zvezda» un tagad krievu valodā iznācis atsevišķā grāmatā, ieguvījis lielu popularitāti un ievērojamu vispārējās lasītāju masas.

Ipašu uzmanību šim romanam, par kuru lasītāju grupas vēstulē «Pravdas» redakcijai teikts, ka tas «ir liels, idejiski un politiski no sākuma līdz galam izstrādāts padomju daiļliteratūras sasniegums», lasītāji pievērsa ne vien tādēļ, ka viņus valdzināja romana konkrētās, dziļi nozīmīgās sižets un autora mākslinieciskais stāstījums, bet arī tādēļ, ka radās kritika, kas ar kriešiem izlēģiem maldināja sabiedrību. Šīs nepareizās kritikas ietekmē vērtējums par romanu «Uz jauno krastu» kļuvis arī rakstnieku J. Grants, K. Krauliņa, A. Grigulis, E. Sokols. Par to atbildība pirmām kārtām jānes RS, kas laikā nēpēma stāvokli un ļāva valū maldīgajai kritikai, līdz to izbeidza lasītāju grupas vēstule «Pravdas» redakcijai. Šis fakts atklāj latviešu padomju literatūras kritikas zemo līmeni, tās atpalicību. Jautājumiem, kurus risina lasītāju grupas vēstule, ir un būs milzīga idejiski principiāla nozīme visas padomju literatūras tālākā attīstībā.

Nepareizie uzskati, ka V. Lāča romans «Uz jauno krastu» nesasniedz viņa romana «Vētra» līmeni, ka autors no liela politiska audekla pievērsies sadzīves romanam, ka Latvijas darbaļaudis cīņās pēdējos 30 gados esot tikai romana fons, tāpat cenšanās par katru cenu Aivara tēlu pārvērst par romana centrālo varoni, liecina, ka šo domu izteicēji vulgarizē sabiedrības atspoguļojuma literatūrā, realisma metodes principu izpratni.

Kā rāda klasiskās literatūras izcili romāni, kā to liecina labākie padomju literatūras darbi — arī nelielas personāžu grupas, arī vienas ģimenes locekļu likteņu notikumi dod sabiedriskās un politiskās dzīves pareizu, mērķtiecīgu un plašu atspoguļojumu, kurā meistarslikti izmantoti realisma principi — atsevišķos tipos noraksturoti sabiedrības attīstības, skūru cīņas, dzīves likumības. Romāna «Uz jauno krastu» centrālā tēla, Līdumu ģimenes locekļi — vecais bojševiks Jānis Līdums, Ilze, Arturs, tāpat Paceplis Anna un citi spilgti liecina, ka V. Lācis pareizi parādījis to ceļu, par kuru ejot, izaug padomju cilvēki, ka viņi kļūst par padomju dzīves saimniekiem.

Attiecībā uz Aivara tēlu, kurš no budža Tauriņa audžu dēla pāraug par īstu padomju cilvēku, vulgarie kritiķi

nav ņēmuši vērā, ka šādu pāraugšanu katram godīgam cilvēkam sekmē vēsturiskie apstākļi, kas pārvērš visas tautas dzīvi, dod iespēju tiem, kas nomaldījušies, nostāties uz pareizā ceļa. Tam nav nekāda sakara ar ledzimtības motiviem, tā nav šādu cilvēku ierīgā ieaugšana socialisma. Konstatējot, ka V. Lācis romanā «Uz jauno krastu» ar nedaudz tēliem vispārinājumā parādījis masu kustību, Latvijas tautas cīņu par padomju varu un kolchozu iekārtu, referents analizēja atsevišķos romana trūkumus mākslinieciskajā apdarē (reducēto stāstījumu tēlu un notikumu raksturojumus, dažus sižeta līniju samezģlojumus).

Referata noslēgumā A. Grigulis runāja par jaunām svarīgām literatūras teorijas atziņām, kuras izteiktas lasītāju grupas vēstulē «Pravdas» redakcijai, un vērsās pret tipizācijas, tipiskuma vulgaru izpratni, jo tāda ierobežo rakstniekus, noved viņus schemu un šablonu jūgā.

Debatēs J. Grants un K. Krauliņš atzina savas kļūdas līdzšinējos romānos «Uz jauno krastu» vērtējumos. Viņi pārmeta RS valdei, partijas pirmorganizācijai un sekcijām, ka tās savlaicīgi nenodrošināja bojševistisku principu domu izmaiņu par jautājumiem, kurus izvirzīja vulgarie kritiķi.

Fr. Rokpelnis norādīja, ka lasītāju grupas vēstule «Pravdā», recenzijas par romanu «Uz jauno krastu», kas parādījās pēc tam un pēdējā laikā, kad šim romanam piesprieda Stalīna premiju, spilgti apgaismo virkni jautājumu, ko sākumā nebijām pamanījuši. Zīmīgs ir fakts, ka rakstnieki šīzeta samezģlojumam savos darbos izvēlas arī atsevišķus, pat reļus īstenības gadījumus, ja tajos atspoguļojas dzīves tipiskās parādības (lugas «Jūs izsauc Taimīras», «Vīpas draugi»).

— Vērtējot V. Lāča romanu «Uz jauno krastu», jāņem vērā, ka autors savā darbā risina problemas, kurām ir starptautiska nozīme, — telca J. Nīdēre. — Republikas kritikas kadru drosmes trūkums, atturība jaunu darbu vērtēšanā liecina, ka kritiķiem vājas teoretiskās zināšanas.

Par latviešu padomju literatūras kritikas trūkumiem un uzdevumiem, lai tos novērstu, vēl runāja Z. Grīva, E. Damburs, N. Nikolajevs, Bergins, M. Zuntners un V. Paeglis. Vērtoties pret vulgaru, neprecīzu kritiku, sanāksmes dalībnieki nosodīja J. Niedres rakstu «Latviešu padomju literatūras šodien» un I. Muļņicka recenziju «Kāpēc dzejnieks valrs neaug?», kas publicēti žurnālā «Karogs» pēdējā numurā.

Sapulce pieņēma rezolūciju, kurā analizēti jautājumi par latviešu padomju literatūras kritikas trūkumiem un kļūdām, rakstnieku un kritiķu konkrētiem uzdevumiem, kas izvirzīti, iztirzājot V. Lāča romanu «Uz jauno krastu».

Bērnu grāmatu nedēļa

Līdz ar skolu brīvdienām Padomju Latvijā 24. martā sākās «Bērnu grāmatu nedēļa».

Lieli un interesanti darbi veic kinoteātris «Spartaks» Rīgā, kurā demonstrē dokumentālas un populārinātikas filmas. Kinoteātra direktija kopā ar skatītājiem sastādījusi plānu dažādiem pasākumiem, kas rīkojami «Bērnu grāmatu nedēļā».

Tās atklāšanas dienā pie bērniem clemojas Latvijas PSR Valsts filharmonijas mākslinieki V. Komova un G. Reins. Viņi nolasīja Gogola stāsta «Vakari pie Dikankas» fragmentus. Valsts krievu dramatis teātra galvenais režisors republikas Tautas mākslinieks, Stalīna premijas laureāts J. Jurovskis pastāstīja par savu darbu kinematogrāfijā un teātrī. Ar lielu interesi bērni noklausījās medicīnas zinātņu doktora M. Kogana atmiņas par viņa braucienu uz Spicbergas salām un dzīvi tur. Saistošo stāstījumu pavadīja diapozitīvu demonstrēšana. Pēc tam bērniem parādīja jauno krāsaino dokumentālo filmu «Mēs — par mieru».

Daudzos Rīgas kinoteātros «Bērnu grāmatu nedēļas» laikā demonstrē filmas, kurām likti pamatā daiļliteratūras darbi: «Māj seļģa bura vientulīgā», «Pulka dēls», «Capajevs» u. c.

Latvijas PSR Pionieru pils bibliotēka noorganizējusi izstādi «Bērnu daiļliteratūras jaunumi», kurā eksponētas Latvijas Valsts izdevniecības un Maskavas «Detgizs» pēdējā laikā izdotās bērnu grāmatas. 27. martā Pionieru pili notika «Bērnu grāmatu nedēļas» vēltis bērnu rīts. Pionieru pils dramatiskā kolektīva jaunākā grupa sniedza J. Novikova un J. Sotņika lugas «Nevalģīgais cilvēks» izrādi. Dzej-

nieks V. Alatīcevs skandēja savas poēmas «Leļins Rīgā» fragmentus. Interesanti noritēja pārrunas par Stalīna premijas laureāta N. Nosova grāmatu «Viņa Maļņeja skolā un mājā».

Daudz jauno apmeklētāju pulcina Arodbiedrību republikaniskās palomes Kultūras nams. Tajā sarīkota bērnu grāmatu izstāde un turpat dota iespēja iegādāties šīs grāmatas. Tikties ar bērniem ierodas rakstnieki, redaktori, mākslinieki-illustrētāji, Leļļu teātra aktieri.

Latvijas LKJS Rīgas pilsētas Jūrmalas rajona komiteja kopā ar 19. bibliotēkas kolektīvu noorganizējusi vecāko klašu audzēkņiem lasītāju konferenci par Stalīna premijas laureates G. Nikolajevas grāmatu «Pļauja».

Latvijas PSR Mākslas darbinieku nama bibliotēkā rīko pārrunas par tēmatiem «Mana iemīļotā grāmatā», «Pionieris bērnu daiļliteratūrā». Cīemos pie bērniem bija ieradies Leļņingradas rakstnieks B. Licharevs.

Rakstnieku izbraukumus uz daudziem «Bērnu grāmatu nedēļas» vēltiem sarīkojumiem dažādos Padomju Latvijas novados rīko Latvijas Padomju rakstnieku savienības klubs. Dzejnieks A. Krūklis devies ar Latvijas PSR Lauksaimniecības strādnieku arodbiedrības republikaniskās komitejas agitācijas mašīnu garākā izbraucienā, lai piedalītos sarīkojumos Raunā, Priekuljos, Dikļos un citur. Stalīna premijas laureāts N. Zadornovs bija ieradies cīemos pie Rīgas jūrskolas audzēkņiem.

Liela rosme valda grāmatu veikalos kā Padomju Latvijas galvaspilsētā, tā arī rajonu centros.

«Bērnu grāmatu nedēļa» turpināsies līdz 2. aprīlim.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

PROFESORAM JĒKABAM KĀRKLIŅAM 85 GADI

26. martā savu astoņdesmit piekto dzimšanas dienu atzīmēja latviešu padomju muzikā saimes vecākais pārstāvis — LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks prof. Jēkabs Kārklīns. Savā sešdesmit piecus gadus ilgajā muzikālās darbības periodā J. Kārklīns nerimstoši paudis tās progresīvās idejas, kuras viņš studiju gados ieguvis Pēterburgas konservatorijā (prof. Gabeļa dziedāšanas un Rimska-Korsakova kompozīcijas teorijas klasē 1892.—1897. g.). Jēkabs Kārklīns ir viens no pirmajiem latviešu operdziedojiem. Daudzas tenora partijas veidotas Maskavas un Pēterburgas operteātros roku rokā ar tā laika slavenākajiem dziedātājiem, kuru vidū ir arī Salapins. Līdztekus Jēk. Kārklīns darbojas kā koru un orķestru diriģents, bet buržuāziskās Latvijas periodā pievērsās pedagogiskajam darbam, sniedzams topošo muziku audzēm krievu muzikas kultūras centros iegūto bagātīgo pieredzi. Padomju vara dod iespēju sirmajam māksliniekam atkārti izvērtēt savu muzikālo darbību krievu mākslas realistisko tradīciju garā. Ar sevišķu jaunrades prieku prof. J. Kārklīns stājas pie Konservatorijas darbības atjaunošanas 1944. gadā.

Padomju Latvijas muzikā saime dziļā patecībā vērtē J. Kārklīna sasniegumus muzikas laukā, novēlot sirmajam māksliniekam būt par savu centienu — latviešu padomju muzikas dzīves tālākā uzplaukuma — realizētāju vēl ilgu gadus.

MUTISKAIS ŽURNALS

Šinīs dienās izlaista Mākslas darbinieku nama noorganizētā mutiskā žurnāla «Dzīve un zinātne» piektais numurs. Tas ietver B. Sluckova pārskatu par starptautisko stāvokli, T. Stojanova lekciju «Padomju zinātne un tehnika kalpo tautai» un medicīnas zinātņu doktora, prof. M. Kogana lekciju par padomju medicīnas panākumiem. Sakarā ar lielā vācu komponista Beethovena nāves 125. gadadienu L. Rubene un M. Sluckovs spēlēja viņa skaņdarbus. Žurnālā piedalījās arī Leļņingradas dzejnieks B. Licharevs.

PADOMJU DZIESMU VAKARS

Lai nostiprinātu saites ar republikas periferijas darbaļaudīm, 6. aprīlī uz Talsiem izbrauks grupa latviešu padomju komponistu — A. Skulte, J. Ozoliņš, M. Zariņš, N. Grīnfelds, M. Goldins, P. Smilga u. c. Dienā viņi satiksies ar padomju saimniecības «Okte» un Leļņa vārdā nosauktā kolchoza darbaļaudīm. Vakara kultūras namā notiks padomju dziesmu koncerts, kurā piedalīsies Radiokomitejas padomju dziesmu ansambli T. Kalniņa vadībā, E. Volšteine, A. Sīmsone un P. Grāvelis.

JAUNAS EKSPOZICIJAS

Cēsu novada vēstures pētīšanas muzeja ekspozīcijas papildinātas ar daudziem jauniem eksponātiem, kurus muzejs ieguvis pēdējā laikā. Sevišķi ievērojami paplašinātas tematiskās izstādes par Padomju Latvijas dzīvi 1940. un 1941. gadā un Lielo Tēvijas karu. No jauna klāt nākusi shēma par cilvēka izcelšanos un attīstību, kā arī vitrīnas ar pagājušajā gadā Dukuru cīema teritorijā atrasto 1200 sudraba monētu un rotas lietu krājumu no 16.—17. gs.

Muzeja darbinieki direktores b. Ozolas vadībā patlaban turpina vākt materiālus socialistiskās celtniecības nodaļas papildināšanai. Parredzēts pilnīgi pārkārtot muzeja dabaszinātnisko nodaļu. Līdz gada beigām ierīkos arī pastāvīgu vietējas tautas mākslas nodaļu.

TAUTAS DZIESMU ANSAMBLIS SKOLĀ

Jau otru gadu Valmieras Pedagogiskā skolā ar labiem panākumiem darbojas tautas dziesmu ansamblis. Ansambļa vadību uzņēmis muzikas skolotājs Arturs Salaks. Viņš pats komponē muziku jaunām mūsdienīgu tautas dziesmām, kuras pēc tam iestudē. Ansambli piedalās ap 20 skolēniem, kas dziedātāji. Bieži ansamblis viesojas skolas šefības kolchozā «Progress».

TULKOTĀS LITERATŪRAS GRĀMATAS

TELOJUMS PAR PADOMJU SKOLU

Mūsu daiļliteratūrā nav daudz grāmatu, kurās būtu aprakstīts skolotāja darbs. Tāpēc sevišķi iepriecina F. Vigdorova dzīve un saistošie tēlojumi «Mana klase», kas tagad pārtulkoti arī latviešu valodā. To autore pati ir skolotāja, labi pazīst skolu, bērnu mācīšanas un audzināšanas darbu. Viņas stāstījums ir pārliedzinošs un paties. Taču šīs grāmatas panākumus nosaka ne tikvien saturs, bet arī mākslinieciskā vērtība: padomju skolniekus autore parāda tik dzīvi, ka mēs viņus skaidri redzam savā iztēlē, katru ar viņa īpatnībām.

F. Vigdorova apraksta skolēnu dzīvi 4. un 5. klasē skolotājas Marinas Nikolajevnas līniskās dienasgrāmatas veidā. Marina ir jauna skolotāja, kas pēc instituta beigšanas sapem audzināšanā zēnu klasi, meklē un atrod ceļu uz savu audzēkņu sirdīm, lai izveidotu labu bērnu kolektīvu, audzinātu viņus par krietniem, apzinīgiem padomju pilsoņiem.

Šis darbs nav viegls. Ne vienu reizi vien skolotājai nākas atrisināt sarežģītus jautājumus — dažs zēns ir palaidnīgs, cits ieslēdzies sevī, trešais kūtrs, ceturtais — egoistisks. Vajadzīgs daudz pedagogiskā lakta, lejtīguma, dziļas un patiesas mīlestības uz bērniem, lai katru no viņiem pareizi ietekmētu. Katrā audzēknī vispirms jāatklāj labas īpašības, uz kurām balstoties var viņu izveidot par darbīgu, derīgu klases kolektīva locekli.

Kāpēc Marinai Nikolajevnai velcas šai svarīgajā un grūtajā darbā? Grāmata uz to dod pārliedzinošu un skaidru atbildi. Marina saprot, ka padomju skola nedrīkst būt atrauta no visas plašās Padomju valsts dzīves. Viņa prot bērniem parādīt lielas un skaistas perspektīvas, prot arī bērnu ikdienā ienest daudz saistoša, kur visiem atklājas iespējas parādīt sevi radošā darbā, piedalīties kolektīva uzdevumu veikšanā.

Katrā no saviem audzēkņiem Marina redz cilvēku, pilsoni, pret katru viņa izturas ar cieņu, katram izvirza lielas prasības, bet arī palīdz atbrīvoties no kļūdām, pievelkt šķēršļus, gūt panākumus.

Tieši šis kopīgais darbs, kopīgie mērķi ir labākais pamats kolektīva saliedēšanai. Mēs redzam, cik daudz ierosina bērniem sniedz draudzīgās sadarbības izveidošana ar tuvāko bērnu namu, cik saistoša un noderīga ir viņu sarakstīšanās ar jūrnieku Nechodu. Skolnieku draudzība nostiprinās, kopīgi

lasot Gorkija grāmatas, tāpat palīdzot slimajam Dimam Kirsanovam, gatavojot marku albumu, organizējot savu «fabriku» mācību līdzekļu un skolas vajadzīgo piederumu gatavošanai.

Ļoti bieži grāmatās, kas apraksta skolēnu dzīvi, ir viens būtisks trūkums, par ko ne vienmēr vienreiz atzīdīts presē — blakus bērniem, skolēniem mēs neredzam vecākus, pedagogus, gudru un prasmīgu pieaugušo cilvēku, kas vada un virza bērnu dzīvi. F. Vigdorova grāmatas vērtība ir tā, ka mēs te tieši redzam ne tikai padomju pedagogu, bet arī bērnu vecāku un padomju darbinieku palīdzību bērnu kolektīva izveidošanā, viņu jūtu un raksturu audzināšanā. Ne tikai Marina Nikolajevna ir laba audzinātāja. Blakus viņai spilgti tēls ir pionieru vadītājs Lēvs, kas ar savu izdomu, ierosmi un arī zināšanām palīdz klasē izvērst interesantu pionieru darbu. Skolā ierodas vecā skolotāja, kuras klasē savā laikā mācījās Zoja Kosmodemjanska. Viņas stāsts par Zojas bērniem ir lielisks paraugs tam, kā varopu tēli palīdz audzināt mūsu bērnus dziļas padomju patriotisma jūtas. Sajā skolā, šajā klasē izaugusi varopi — to izjuta bērni, noklausoties skolotājas pārrunu, un viņos veidojās apņēmība būt tādiem kā Zoja, augt par krietniem padomju Dzimtenes celtņiem un aizstāvjiem. Uz skolu atnāk arī Marinas Nikolajevnas mācību laika skolas biedrs — demobilizētais karavīrs — arī viņš ienes daudz jauna klases dzīvē, sarunas ar viņu skolniekus izraisa pašapziņu un lepmumu. Tā, prasmīgi saistot darbu mācību stundās ar dažādiem pasākumiem ārpus tām, skolotāja sasniedz svarīgus komunistiskās audzināšanas mērķus.

Katrs notikums, kas aprakstīts Vigdorovas grāmatā, ir šķietami ikdienišķs, maz tajā atrodam ārkārtēju konfliktu, sadursmju. Bet tieši šie «parastie» notikumi kopā veido skolas ikdenu, skolas dzīvi, un, mākslinieciski augstvērtīgi tos notēlojot, autore palīdz lasītājiem visā dziļumā ieraudzīt padomju skolotāja darba cildenumu un milzīgo nozīmi Padomju valsts varenības kaldināšanā. Jānorāda, ka grāmata «Mana klase» ir lielisks paraugs Padomju Latvijas jaunajiem skolotājiem un visiem jauniešiem, kas gatavo sevi šai profesijai. Ar interesi šo grāmatu lasīs ikviens, kas mil bērnu, kas mil skolu, kas ieinteresēts mūsu jaunatnes audzināšanā.

L. Vītīpa

Lasītāju vēstule

Ko mēs vēl gaidām no žurnāla „Bērība“?

Republikas skolu jaunatne un bērni ar interesi gaida katru žurnāla «Bērība» jauno numuru. Tas saprotami, jo žurnāls runā par viņu darbu un dzīvi, palīdz bērniem un jaunatnei dziļāk iepazīt un saprast padomju īstenības straujo attīstību, apgaismo daudzus jautājumus, kas nodarbina lasītājus.

Pagājušā gada žurnāla «Bērība» divpadsmit numurā ietverta plaša tematika, sniegta daudz audzināša materiāla, vērtīgi literāri darbi, kuras sarakstījuši izcili padomju rakstnieki. Tulkotie S. Maršaka, S. Michalkova un citu autoru dzejoļi nereti ir bijuši labāks, ko bērni patur atmiņā no vienas vai otras žurnāla numurā.

Kāpēc tieši šie dzejoļi saista mazos lasītājus? Te jārunā par tēmatiem, kuri interesē bērnus. Man nācies dzirdēt virkni jautājumu no trešās un ceturtās klases skolēniem, kas grib zināt, vai visur laudis dzīvo tāpat, kā pie mums, padomju zemē. Lai bērni nepaliktu bez atbildēm, jānāk talkā arī žurnālam «Bērība». Piektais klases skolēni jautā par dzīvi mūsdienā Polijā, Rumanijā, citās tautas demokrātijās zemēs, par ekonomiskajām un šķiru attiecībām šajās Padomju Savienībā draudzīgajās valstīs. Te lieliski var palīdzēt attiecīgi daiļdarbi žurnālā «Bērība».

Mazajiem lasītājiem gribas literatūrā iepazīties ar visu, kas norit aiz skolas sienām, ārpus viņu rotaļu laukiem. Daudzi A. Baloža, P. Sila un citu autoru dzejoļi šajā ziņā apmierina, bet atgādās žurnālā arī tādi darbi, kur pielaistas kļūdas. Tādēļ redakcijai publicējamie darbi jāvērtē rūpīgāk, atbildīgāk. Piemēram, L. Pēlmanis dzejoļi «Visi cīnās par mieru» (1951. gada 11. numurā). Tas nesilda, tas ir, kā saka — bez dvēseles, — maz lasītājiem nevaldzina. Dzejoļi autora doma jāpasaka dzīvā, saistošā veidā. Citos dzejoļos Pēlmanis lasītājus pārliedzina, bet šeit, jāsecina, to nespēj.

Paviršība pret rakstnieka galveno ieroci — valodu — manāma arī dzejnieka P. Sila darbos. Vispār, vēl daudzi rakstnieki domā, ka bērniem jāraksta primitīvi — tāpēc vienā otrā dzejā aiziet līdz lietu un priekšmetu uzskaitīšanai un primitīvām vārdu konstruācijām. Šeit būtu jāievēro S. Maršaka teiktais, ka rakstīt bērniem nezināmā konstruēt dzejoļus no vārdnīcas vienkāršākajiem un parastajiem vārdiem, bet gan operēt ar to izjūtu un gleznu daudzumu, ko saprot katrs no bērniem, katrs no skolēniem. Šo gleznu klāsts ir ļoti plašs.

Lasītājs var pārmet P. Silam nepatīkamās asociācijas, kuras izraisa viņa dzejoļi «Māmulīņai» (1951. gada 3. numurā).

Valodas paviršību «Bērībā» ievietojotajos darbos, diemžēl, ir daudz. Pagājušajā gadā jauno autoru seminārā jau par to tika runāts. Bet ne vien iesācēju darbos, arī A. Grigūla stāstā «Robežsargi, divi pulkas un suns» atrodami izteiksmes grumbuli.

Presē bieži rakstīts par trūkumiem jauno autoru audzināšanā. Manuprāt, arī «Bērībā» šajā jautājumā vajadzēja skolēt aktīvāku nostāju. Ir jau tā, ka leninā pēdējā darbu iesūtīšanas žurnālam sapem izsmelošas atbildes, bet daudzi trūkumi un kopējas nepilnības ir tādas, ka par tām vajadzētu zināt visiem jaunajiem autoriem, visiem literāro pulciņu biedriem. Redakcija varēja vismaz pāris reizes gadā sniegt pārskatu par darbu ar iesācējiem literatūrā.

Pilnīgi neapmierinošs stāvoklis ir ar dziesmām. To žurnālā tikpat kā nav. Šajā virzienā «Bērībā» varēja daudz vairāk palīdzēt pionieru vienību aktīvam labu padomju komponistu dziesmu popularizēšanā.

«Bērības» redakcijai ir visas iespējas ar katru žurnāla numuru celt šīs izdevuma nozīmi jaunatnes komunistiskajā audzināšanā.

V. Vilnis

PAR SADARBĪBU

ANNA BAUGA

Ik divas dienas Latvijas Valsts izdevniecība laiž klajā piecas grāmatas. Trīs no tām ir tulkojumi. Lai lasītājs būtu ar šīm grāmatām apmierināts, te vajadzīga daudzu cilvēku sadarbība. Sākums ar šīs sadarbības galvenajiem locekļiem, tulkojāju un redaktoru.

Maskavā tulkojāju apspriedē izvirzīja prasību, ka izdevniecībā tā jāsadala sava darba plāns, lai pastāvētu tulkojāju un redaktoru zinātu jau vairākus gadus iepriekš, kas būs katram tulkojams un rediģējams. Protams, te galvenokārt būs runa par klasiķiem. Tulkojājs tad uzzina, kas viņam būs tulkojams un kas viņa tulkojumu rediģēs. Tas ir nepieciešams tāpēc, ka abiem, tiklab tulkojotājam, kā redaktoram, speciāli jāgatavojas katra atsevišķa darba veikšanai. Jāpazīstas ar autora attēloto laikmetu, vidi, sabiedriskajām parādībām, jāizlasa literatūra par pašu autoru un attiecīgo grāmatu.

Diemžēl, pie mums vēl spēkā Gorkija vārdi: «Man šķiet, ka parasti tulkojājs sāk darbu uzreiz, tikko grāmatā nonākusi viņam rokās, viņš neizlasa to iepriekš, viņam nav priekšstats par tas īpatnībām. Taču viena grāmata, pat ja tā rūpīgi izlasīta, nespēj pienācīgi iepazīstināt ar autora... daiļrades panākumiem. Tulkojotājam jāzina ne vien literatūras vēsture, bet arī autora radošās personības attīstības vēsture, tikai tad viņš iespējami precīzi atveidos katras grāmatas garu krievu (šīn gadījumā latviešu, A. B.) valodas formās». To pašu, kas te sacīts par tulkojāju, pilnā mērā vajag attiecināt arī uz redaktoru.

Pieņemsim, ka mūsu tulkojājs un redaktors tomēr iepazīstinājis ar autoru. Vēlreiz tagad vajadzētu kopīgi noskaidrot attiecīgās grāmatas atveidojuma iespējas. Tulkojotājam jāprot (un redaktoram jāredz, vai tulkojājs to pratis) saskatīt nakama tulkojuma sintaktiskās, leksiskās un fonētiskās īpatnības un jābūt skaidrībā par praktiskiem paņēmieniem adekvātai daiļdarba atveidošanai.

Tulkojuma praksē viegli atrast argumentus, kas runā par labu tam, ka adekvāts tulkojums neiespējams. Tulkojumos vēl daudz kļūdu un pārpratumu. Tāpat viegli būs sameklēt nepareiztulkotus vārdus. Taču nedrīkst aizmirst, ka galvenais tulkojumā — atveidot vārdu un teikumu jēgu. Tulkojotājam neeksistē vārds ārpus konteksta. Tikai tekstā apsverams katra vārda jēdzieniskais un stilistiskais saturs un tas atveidojams tā, kā latviešu vārdiem runājot, to būtu darījis autors, ja būtu rakstījis attiecīgās tautas valodā. Un ja tulkojājs ir skaidrībā par oriģināla pamatdomu, vadošo ideju, tad viņam ir rokā sacerējuma stila atslēga.

Pieņemsim, ka tulkojājs un redaktors ir vienojušies par visu augšminēto un tulkojājs stājas pie darba. Pēc zināma laika viņš atnes redaktoram dažas loksnes ieskatam. Tas ir absolūti nepieciešams, jo tad redaktors var pārbaudīt tulkojuma kvalitāti jau laikus un sniegt principālus aizrādījumus. Nav jādama, ka šādi aizrādījumi nepieciešami vienīgi iesācējiem tulkojotājiem. Katram tulkojotājam, itklidz tas sāk strādāt, rodas virkne jautājumu, kas jānoskaidro darba sākumā, lai novērstu varbūtējus pārpratumus.

Kādi aizrādījumi tulkojotājam sniedzami? Redaktors, autoru un tulkojotāmo grāmatu pazīdams, tūlīt redzēs, vai tulkojājs nav pārāk daudz uzmanības veltījis tiem stilistiskās izteiksmes līdzekļiem, kam vairāk ornamentikas nozīme, piemēram, atkārtotu parunu atveidošanai, un mazāk domājis par šo parunu sakaru ar attiecīgo laikmetu. Redaktors redzēs, vai tulkojājs nav pakļāvis burtiskumam un, piemēram, «я был забит неудачами» atveidojis: «Es biju neveiksmju apdauzīts», vai atkal tik maz domājis par saturu, ka teikumu: «Моей державы на двух быках», atveido: «Tilts turējās uz diviem vēšiem». Tāpat viņš redzēs, vai tulkojājs neignorē, piemēram, saliktos darbības vārdu laikus, kas šodien kļūst par tādu pašu sērgu kā nesenā prepoziciju skaušana.

Ja tulkojotājam ir nopietnas kļūdas, tad pēc laika viņam vajadzētu parādīt redaktoram darba turpinājumu, un tas jādara iespējami drīz. Ja tad redaktors konstatē, ka tulkojājs nav uzlabojis savus radošā darba papērienus, grāmata laikā saņems citu tulkojāju, un tulkojums netiks nodots neizlabojamā vai grūti izlabojamā veidā.

Kad tulkojājs darbu pabeidzis, redaktoram pēc manuskripta izlasīšanas un visu iebildumu apsvēršanas tulko-

jums vēlreiz jāpārskata kopā ar tulkojāju. Tulkojājs paskaidro, kur viņš nēmis reti sastopamo vārdu ekvivalentus, jo redaktoram jāzina, vai šie avoti ir pilnvērtīgi. Ja runā par gaumi, tad uz tās izpaušmi vārdu izvēlē tiesības tulkojotājam kā galvenā darba veicējam. Ja vien pret izvēlētajiem vārdiem nevar celt principiālus iebildumus. Redaktoram jāatbrīvojas no «patik» un «nepatik» varas rediģēšanā. Minēšu piemēru, kur šī patika izpaušas visai divaini. Turgeņeva rakstu izlasē (tulks K. Strāls, red. M. Grantovska) redaktore viscaur labojusi «sādža» un «sāoņa» (леса и лесенки) par «ciemus» un «ciematiņus». Vai tiešām Turgeņeva darbos neiederas vārds «sādža»?

Cik lielā mērā tulkojāja un redaktora sadarbība realizēta LVI? Protams, nekādas iepriekšējas apspriešanās nav, jo tulkojājs bieži vien, tikai nododot darbu, uzzina, kas tulkojumu rediģēs. Tāpat nav nekādas iepriekšējas tulkojāja darba pārbaudes. Tulkojājs, nodevis darbu, saņem pēc laika to ieskatam ar redaktora labojumiem. Tas ir viss, un tas ir pārāk maz. Tulkojājs neapšaubāmi būtu iesniedzis labāku tulkojumu, ja šī sadarbība būtu sākusies reizē ar tulkojamās grāmatas saņemšanu. Arī redaktoram būtu nesalīdzināmi mazāk darba un nevajadzētu strādāt steigā, no kā cieš lasītāja intereses. Piemēram, Makarenko «Karoģi torņos» ievadā sacīti: «Работа в коммуна явилась венцом его педагогической деятельности по созданию целой, глубоко научной теории коммунистического воспитания детей». Tulkojāja V. Piese teikumu atveidojusi: «...radot viengabalainu, dziļi zinātnisku bērnu komunistiskās audzināšanas sistemu». Redaktore I. Kalnciema redz šos «dziļi zinātniskos bērnus» un glāb stāvokli, izsvītrotot vārdu «bērni» un tā sagrozot autora domu. Sādejādi rediģēt, protams, var tikai lielā steigā. Un ja redaktors būtu redzējis tulkojāja darbu sākumā un sniedzis vajadzīgos aizrādījumus vai pēc otrreizējas apskates noraidījis tulkojumu, tad nesapemtu tādu manuskriptu kā Varslavana tulkoto Ščepkina Kupernikas «Jermolovu», kur jālabo vai katrs teikums, ja negrib atstāt tādus kā «Mēs redzējuši dāmas arī šādās pozīcijās». «Es tieku pavisam nobidita pakalējā plānā» utt.

Trešais šīs sadarbības loceklis ir korektors. Viņam nevajag labot tulkojumu, neieskatoties oriģinālā, jo tad viņš sagrozīs īpaši pasaku valodu, kā tas nesen bija noticis, vai labos dažādus vārdus, nezinādams, ka oriģinālā tie sniegti sagrozītā veidā. Visi labojumi viņam jāaskāņo ar redaktoru, lai nerastos bedīgi pārsteigumi.

Tā vajadzētu sastrādāt šiem trim sadarbības locekļiem, un tas būtu liels solis ceļā uz labu grāmatu.

II

Taču ar triju personu — tulkojāja, redaktora un korektora — sadarbību vēl nepietiek, lai rakstos laba grāmata. Šai sadarbībai jāizvērsas daudz plašākai. Tā jāiesaistās valodniekiem, kritiķiem un lasītājiem.

Tulkojotājam labi jāzina ir oriģinālā valodā, ir sava valodā. Izprast oriģinālu palīdz daudzas un dažādas vārdnīcas (minēsim kaut tikai Ušakovu un Daļu), bet atbilst adekvātu atveidojumu oriģinālam latviešu valodā jau daudz grūtāk. Mums ir divas krievu-latviešu vārdnīcas — LVI izdotā vārdnīca un prof. Lojas vārdnīca, kas iznākusi Maskavā. Abu vārdnīcu kopīgais trūkums — ar tānīs ievietoto vārdu krājumu nav iespējams atveidot krievu autoru bagātīgo, kuplo valodu. Tulkojotājam jāiet dažādi aplinkus celi. Jāmeklē trūkstošie vārdi Pavlovas krievu-vācu vārdnīcā, atrastais vācu vārds savukārt jānoskaidro Dravnieka vācu-latviešu vārdnīcā utt., bet arī tad panākumi ne vienmēr garantēti, ievērojot šo vārdnīcu sastādīšanas laiku. Lohi bieži tulkojātā «dzenā» vārdus par attiecīgā ministriņām, un tur tikpat bieži viņiem atbild: «Mēs pazīstam krievu terminu un lietojam to, bet latviskais vēl nav zināms». Gadās arī, ka vārdnīca orientē tulkojāju nepareizi. Piemēram, prof. Lojas vārdnīcā «бесчеловечный» tulkojts kā «nemānāms» (несмеющийся), «казаться» atveidots ar «izlikties» (притворяться) utt. Tulkojotājiem nepieciešama vispirms plaša krievu-latviešu vārdnīca, tālāk — literārās valodas vārdnīca un sinonīmu vārdnīca. Tāpat nepieciešama normatīvā gramatika un unificēta pareiz-

rakstība. Kā dzirdējām valodnieku konferencē, nesen izdotā pareizrakstības vārdnīca esot pretrunā ar agrāk pieņemto LPSR Ministru Padomes lēmumu par pareizrakstību. Vai tiešām šādas pretrunas nebija novēršamas? Vai ilgi vēl tulkojotājiem pareizrakstības jautājumus izšķirs katrs korektors individuāli? Šķiet, nebūtu nekā vienkāršāka par interpunkciju, bet arī tās likumus prātuši sarežģīt valodas jautājumus necerēti temperamentīgi «speciālisti»: viens LVI darbinieks atšķir ar komatu apzīmētājus teikumā «ass ass cirvītis», otrs iesprausta komata dēļ gatavs izrakstīt tulkojotājam gara nabadzības aplieciņu.

Valodnieku konference tulkojumu kvalitātes celšanas nolūkos ieteica pastāvīgas tulkojāju seminārus, konsultācijas valodas jautājumos un tulkojumu recenziju apspriešanu. Pastāvīgi semināri ir, konsultācijas, diemžēl, nav daudz sniegušas, jo konsultanti valodnieki nostājas visai svārstīgās pozīcijās: «Var sacīt tā, bet var arī otrādi». Taču ir jautājumi, kur nepieciešama zināma noteiktība. Piemēram, pēdējā laikā tulkojumos bieži sastopami pēc krievu valodas parauga darināti teikumi: «Bērniem tēvu neatraut», «Man no tevis neaiziet» utt. Tāpat divaini izklausās, ja vienā laidā atkārtos teikumi: «Ne ar jaunu labu atmaksāt», «Ne ar meliem sevi iepriecinu» utt. Protams, negacijai teikuma sākumā ir sava noteikta nozīme arī latviešu valodā, taču tās pārmērīga atkārtošana jau liecina par tulkojāja nespēju atrasties no oriģināla varas. Un ja šeit valodnieki turas pie ieskats, ka notikusi valodas kuplāšana, tad jājautā, vai tikai šī kuplāšana nenotiek uz tulkojāja pavisarības rēķina.

Tulkojotājiem ir daudz jautājumu, kas atrisināmi tikai ar valodnieku palīdzību. Piemēram, oriģinālā bieži sastopami dialektismi. Ja tulkojotājs grib sniegt adekvātu tulkojumu, viņam šie dialektismi jāatveido. Kā tie atveidojami, kā lai izsakās latviski kubanietis vai urālietis? Šķaidrs, ka tulkojājs nepedarīs tos par latgaliešiem vai rucaviešiem, jo tad viņa darbs robežotos ar Adolfa Alūnāna laikos tiecēto lokālizāciju. Vajadzētu izvēlēties vispār pazīstamus dialektismus, radušos, tā sakot, literārās valodas tuvākajos kaimiņos. Taču dialektu vārdnīcu mums nav, un praksē gādās, ka tulkojotājs nosveras uz «savā pusē» dzirdēto. Turpinājums parasti tāds, ka recenzents, izlasījis tulkojumu, paziņo: «Tulkojājs nepārzina literāro valodu, jo lieto apvidus un pat žargona vārdus». Diemžēl, recenzents neapzīstas ar oriģinālu un neadresē savus pārmetumus autoram. Protams, tulkojājs pārmetumu pelnījis, ja ieviesis dialektismus tur, kur to oriģinālā nav bijis.

Tāpat neatrisināts ir jautājums par archaismiem. Vai latviešu tulkojotājam, atveidojot Kostļevu vai Jazvicki, jāmeklē gadījumam veci vārdi, lai panāktu vajadzīgo efektu? Parasti tulkojājs, apsvērdams, ka lasītājam nav svarīgs vārdu faktiskais vecums, izvēlas vārdus, kuri vēl nav gluži aizmirsti, bet kuru «ziedu laiks» jau pagājis. Tad lasītājam rodas attiecīgās iespaidas, ka darbība notiek pagātnē. Bet varbūt tulkojotājam jātrūkojas tāpat kā autoram, kura valodu lasītāji var saprast tikai ar izskaidrojošās vārdnīcas palīdzību? Šo jautājumu atrisinās tikai tad, kad valodnieki izstrādās tulkojuma metodiku.

Ko var līdzēt kritiķi un lasītāji? Parasti recenzijas par tulkojotāmo grāmatām ignorē pašu tulkotāšanas faktu vai aprobežojas ar pāris aplamību un pārpratumu norādīšanu. Taču vēl daudz jaunāk ir tad, ja spilgti oriģināls tulkojums pelēks, neizteiksmīgā valodā, ja tulkojājs neievēro starpību starp autora un viņa personu valodu. Ja tulkojājs neizprot autora personas un piešķir tam citas rakstura īpašības vai laupa izteiksmes īpatnības. Kritiķim tas jāredz un jāizsaka. Tāpat lasītājiem savās konferencēs, apspriežot grāmatas saturu, jāpārskata arī grāmatas valoda un jādara zināmi savi atzinumi tulkojotājam vai LVI.

Un beidzot — šīs septiņos nepārtraukta darba gados tulkojotāji plaši iepazīstinājuši mūsu lasītājus ar mūsu brālju saimes bagātībām, ar pasaules klasiku mantojumu un par to pelnījuši, lai viņu darbu nopietni novērtētu, teoretiski apkopo un sniegt principālus aizrādījumus.

Ja tā sadarbības visi, kas mīl labu grāmatu un grib redzēt to labi atveidotu savā valodā, tad šī labā grāmata neapšaubāmi radīsies.

Piezīmes sakarā ar jauno aktieru darbu

Tā kā «Literatūras un Mākslas» slejās sākusies domu apmaiņa par jauno aktieru audzināšanu, gribu te pievienot dažus novērojumus un piezīmes.

Runājot par topošajiem aktieriem — studentiem, nepareizi būtu stādīt jautājumu tā: vai prakse teatrā ir vajadzīga vai nē. Nav šaubu, ka tā, ļoti organizēta, kļūst par iespaidīgu palīgu mācībā. Cits jautājums ir — kā to izdara. So praksi nedrīkst pārvērst par galveno, kā tas sāka izvērsties aktieru fakultātes IV kursā. Šis parādības cēlonis bija Akademiskā drāmas teātra mērķtiecīgā rīcība, labākos fakultātes absolventus jau laikus iesaiļot atbilstīgās lomās. Tagad, kad jauno aktieru izvēlēšanās jautājumā jau radusies zināma skaidrība, redzam, ka Dramas teātris tēcerēto arī panācis un, protams, daudz leguvis. Tā arī V. Bajunas rakstam «Literatūras un Mākslas» 7. numurā ir vairāk Dramas teātra centienus attaisnojoša, nekā teoretiski pedagogiskā nozīme. To pierāda arī tas, ka gluži pretēji rakstā izteiktajām domām V. Bajuna skatās uz savu audzēkņu gaitām citos teātros.

Lai parādītu, kāda uzmanība jauno aktieru audzināšanas darbam jāvelti pašā fakultātē, gribas norādīt uz šīs fakultātes lielo vietu mūsu republikas teātru dzīvē. Šeit pirmo reizi Latvijā topošie skatuves mākslinieki gūst augstāko izglītību. Šim faktam ir izcila nozīme tieši tāpēc, ka kopš buržuāzijas valdības laikiem ļaunu apziņu vēl patvēries kaitīgais uzskats, ka teātra māksla ir nozare, kur nekādu sevišķu likumību nav, kurai nevar tuvuoties ar zinātnes mērakli. Vajagot tikai dziļi just un labi spēlēt, — par pārējo lai gādā mužas!

Pret šo un vēl daudzām citām kaitīgām strāvām izšķirošu karagājienu savā laikā sāka lielais krievu skatuves mākslinieks K. S. Stanislavskis. Rezumējot krievu teātra labākās tradīcijas, viņš radīja savu sistemu un līdz ar to pirmās visā pasaulē dziļi zinātniski atklāja un pamatoja skatuves mākslas daiļrades likumus. Stanislavska mantojuma sarga un attīsta tālāk mūsu padomju teātris un teātra augstskolas.

Neslēpsim to, ka buržuāziskās Latvijas teātros aktieru vienā daļā blakus realistikās skolas labākajām tradīcijām bija iesakņojušās padomju teātra mākslai svešās ārišķības, uzspēles un aukstas rutinas pazīmes. Padomju apstākļos, nemīlīgi augot režijas līmenim, šis parādības izzūd. Tomēr teātros ieplūstošā jaunatne tikai daļēji prata nostāties uz istas realistikās mākslas daļrādes pamatiem. Tāpēc istā laikā par Stanislavska radītās realistikās skatuves mākslas kadru kalvi Rīgā kļuva Teātra institūts — tagadējā Konservatorijas teātra mākslas fakultāte. Drīz vien parādīsies arī pirmie pozitīvie rezultāti.

Tagadējie šīs fakultātes absolventi vislabākās sekmes Stanislavska sistēmas elementu apgušanā parādīja mācību vidus posmā. Tagad, noslēdzot studijas, jāpanāk, lai apgūtie meistarsabiedrības elementālie salīdzinājumi ar tiem lomās iemērošanas procesa elementiem, kas ietilpst veselās izrādes veidošanas jēdzienā. Pēdējā laikā diplomdarbu mēģinājumos vērojams zināms radošs atslābums. Tā ir maksa par atsevišķu audzēkņu teātri gūtajiem panākumiem. Tāpēc bija ceļama trauksme. Jo, lūk, gribētos, lai jaunie aktieri mācību procesā iemantotu un ar nēko neatvietojo savu savs vēl bīklās jaunrades dzīves patiesības kvēlo elpu pārnestu nesabojātu arī uz teātriem.

Organizējot studentu iesaiļināšanu teātros, neaizmirsīsim, ka tā «blāvā rutina», ar kuru sīrgst daļa mūsu teātru aktieru, pie tam viens otrs pat nedziedināmā formā, ir lipīga slimība, ka tā bīstama arī jaunajiem. Kā lai par to nerunā, ja tepat jaunatnes skates izrādes redzējam, ka jaunie aktieri teātros prot ar nēdaudz mēģinājumiem ievēli nospēlēt lielas, atbildīgas lomas. Kas gan cits, ja ne zināma rutina palīdz veikt tādus no normalā darba procesa atrautus pasākumus. Jo, ja paaugstinājam dziļāk šos sniegumus, tad redzam, ka istas, dziļas meistarsabiedrības mūs. Jau nēli šķatītājus pārsteidz ar savu svaigumu, ar dažām patikām talanta izteiksmi, ar savu vitalu spēku rezervēm, kuras šāros «lēcienos» tiek bagātīgi izšķiestas un kuru, varbūt, pietiks vēl dažām lomām, ja jaunais aktieris steigšus neķersies pie Stanislavska sistēmas praktiskām studijām.

Kad skatāmies V. Gribacu Lipočkas lomā («Pašu Jaudis, gan izligsim») vai V. Skulmi kā profesoru Higinsu «Pigmallonā», vai arī A. Jaunušānu «Chlestakovu» «Revidentā», liekas, ka,

izejot no jauno aktieru dotībām un īpatību iezīmēm, nevarētu būt labākas Lipočkas, interesantāka Higinsa, piemērotāka Chlestakova. Bet jaunajos aktieros redzam arī pirmos «štampos». Redzam pārtraukumus, lai elementu ķēdē, kas sastāda lomas organisko darbību. Skulmeim, kuram ir labas skatuves dotības, pietrūkst tāda elementa kā saskares, klibo darbigais vārds. Jaunšāns, kas parādījis tādus spilgtus dažādus raksturus kā Krogstā («Leļļa nams») un Pietuka Krustiņš, Chlestakova lomā, tā sakot, «smok nost» liek jā melu skatā tikai tāpēc vien, ka neatlaidīgi kāpina vienu un to pašu līniju un neprot atrast dažādas dzīvīgas krāsas jeb piemērošanos Chlestakova klasiskajam skurbumam.

«Nepieciešami, lai skolnieki mīlētu katru lielās darbības mazo sastāvdaļu, tāpat kā muziķis mīl katru noti melodijā, ko viņš spēlē», — māca Stanislavskis. Jā, šie loģiskās darbības visšķīrākie locekļi tiešām ir pielīdzināmi notīm! Iedomāsimies pianistu, kurš, spēlējot skaistu melodiju, pēkšņi izlaiž vairākas notis — mēs viņu neaizīkstosim, aizbaidīsim, ka viņš ir talantīgs un ar lielu muzikas izjūtu. Tālāk — to dažādo piemērošanos, ar kādu aktieris var pieiet sava pārdzīvojuma atšķirīgu posmu atklāšanai, Stanislavskis ir pielīdzinājis krāsām un nokrāsām. Uz mums grūti būs iedomāties gleznotāju, kurš neprot jaukt un tonēt krāsas. Bet skatuves mākslā šādas vienkrāsas patiesības bieži aizmirst. Tieši tādēļ jāatgādina jaunajiem aktieriem — metodiski un sistematiski strādāt pie savas meistarsabiedrības izkopšanas, gluži tāpat, kā strādā pianists vai gleznotājs, nododoties dabas studijām un jaunu krāsu meklējumiem.

Ciešāk ielūkojoties jauno aktieru dzīvē, redzam, ka ne visus interesē tie aktieru profesijas teoretiskie un praktiskie jautājumi, kas pēdējā laikā, jo sevišķi sakarā ar izcilo Maskavas meistaru un teoretiku radošu vīrošanu Rīgā, savilpo mūsu teātra mākslas pasauli. Kad, piemēram, Dailes teātri, strādājot pie «Miruso dvēseļu» iestudējuma, neaizmirstams, dziļi audzināšus norādījumus deva izcilais padomju skatuves mākslinieks V. O. Toporkovs, tad šis radošajās darba stundās neredzēja visus jaunos aktierus. Kad Teātra biedrībā vai citur lasa ievērojamas lekcijas par meistarsabiedrības jautājumiem, tad šādas sanāksmes vismazāk redz jaunos. Iesim vēl tālāk — ja mēs šodien iekļenam jaunajam aktierim liktu godīgi atbūdet, vai viņš ir izstudējis savas mākslas pamatzināšanu krājumu — Stanislavska grāmatu «Aktiera darbs ar sevi», kura pēc iznākšanas latviešu valodā tagad pieejama ikvienam, — tad neizbējam būtu pozitīvo atbūžu procenti. Baidos, vai šādas uzlīnas rezultāti patiešām neapkaunotu mūsu aktieru jauno audzi. Negribu pārsteigt, bet fakts, ka daļa jaunās paaudzes maz strādā savas meistarsabiedrības celšanā, ir jūtams teātru darbā.

Neaizmirsīsim arī tādu novadu kā aktiera idejiskās un zināšanu pasaules paplašināšanās, dzīves pieredzes uzkrāšana, uzskatu izveidošanās. Arī te daudzi jaunie vēl strādā ļoti maz. Šai sakarā gribas atgādināt Stanislavska sarunu ar aktieri Masalski lugas «Masas Zerā» mēģinājumā, par kuru stāsta N. Gorčakovs. Pārmetis Masalskim, ka viņš pats nav ieskatījis literatūrā, nav interesējies par lugu un laikmetu. Stanislavskis saka: «Jebkura atbilde no jebkura režisora mutes nekā nepateiks aktierim, ja viņš to pats praktiski nepārbaudīs. Vai nu lomas tekstā, vai materiālos par lugu un par laikmetu. Jūs neviņojat to darīt (jums ir slinkums to darīt) (?)». ... Jo jaunāk jūms. Jūs aktiera dotības jūsu vietā nospēlēs šo lomu, bet ne jūs pats — mākslinieks un cilvēks». Vai šos vārdus nevajadzētu pārdomāt, piemēram, tādām apdavinātām aktierim. Kāds Dailes teātra jauniešu starpā ir H. Liepiņš un vēl arī citiem?

Se nav skats jautājums par to pāradu, kādu audzināšanas nozīmē jauno aktieru priekšā jāuzņemam arī režisoriem daudzos teātros. Neaizstājamo darbu šai nozarē veic un mūsu teātru režisorus atslodgo teātra mākslas fakultāte, audzinādama jaunos māksliniekus uz tiem meistarsabiedrības un ideoloģijas pamatiem, kādus aktieru mākslā ievieš Stanislavskis un kādus neatlaidīgi prasa mūsu padomju dzīve. Tāpēc — jo augstākā līmenī nobeigt mācības teātra mākslas fakultātes abiturientu kursā! Lai jaunie aktieri atstātu fakultāti, rūdīti pret «blāvās rutinas» izskauzamo kaiti!

Meinhardt Rudzitis

MIERA SPEKU SKATE

Nezinu, vai iespējama vēl iespaidīgāka miera un tautu draudzības spēku demonstrācija kā tie neizmirstamie notikumi, kuru liecinieci biju pagājušā gada augustā Vispasaules demokrātiskās jaunatnes festivalā Berlīnē. Lēnums un liksme pildīja sirdi, redzot, cik granitcietā ir visu pasaules tautu gatavība cīnīties par mieru un brālīgu sadarbību tautu starpā.

Tagad katram padomju cilvēkam dota izdevība ielūkoties festivala notikumos, redzēt 104 zemju jaunatnes pārstāvjus draudzīgā salmē apļiecinām uzticību miera lietai. Uz padomju zemes ekraniem laista klajā Berlīnes festivalam veltītā krāsainā dokumentālā filma «Mēs — par mieru!». Protams, nevar prasīt, lai filma dotu pilnīgu ainu par tik liela mēroga sarīkojumu, kāds bija Berlīnes festivāls. Taču jāatzīst, ka pānāks ļoti daudz. Filmas radītājiem izdevies parādīt festivala grandiozitāti, lielo idejisko pacilitāti, emociju spraigumu, kas valdīja festivālā.

Filmas «Mēs — par mieru!» radītāju lielākais sasniegums ir tas, ka viņi nevis centušies dot maksimāli pilnīgu dokumentālu, hronikālu pārskatu par festivala gaitu, bet gan uz festivala materiāla pamata radījuši viengabalainu, patstāvīgu, cildena idejiskuma piesātinātu kinematogrāfijas meistardarbu.

Filma aizrauj skatītāju jau ar pirmajiem kadriem. Glēznainas ainavas rāda mierīgu jaunrades darbu padomju zemē, tautas demokrātijas valstīs. Cilvēki ceļ savu dzīvi, savu nākotni. Bet, lūk, pretstats. Bumbu sprādzieni, liesmas, nogalināti «hēni un sievietes. Ameriķu imperialisti dara savus asinsdarbus Korejā.

Tautas to zina. Visās pasaules malās aug augumā starptautiskā miera kustība. Pār kontinentiem un okeāniem pārlido ziņa, ka 1951. gada augustā Berlīnē notiks Trešais Vispasaules demokrātiskās jaunatnes festivāls. Šī ziņa rada jaunus miera kustības uzplūdus. Visdažādāko tautu jaunatnes pārstāvji pošas uz Berlīni. No pilsētās uz pilsētām, pāri klajumiem un kalnu grēdām steidz miera stafetes, visur nesdamas līdz lepu un sēngru apliecinājumiem: neviens godīgs jauniešs nevēlas karot, neviens no viņiem neņems rokās šauteni! Iai ietu kaujā amerikāņu miljonāru iegribu dēļ!

Demokrātiskā jaunatne gatava uz citu kauju, uz drosmīgu, neatlaidīgu

cīņu par mieru, par dzīvi. Daudziem kapitalistiskās pasaules jauniešiem ceļš uz Berlīnes festivalu ir šāda īsta kauja par mieru.

Liksmi, organizēti uz festivalu dodas Padomju Savienības un tautas demokrātijas valstu jaunieši. Miera ciņas dziesmām skanot, viņi steidz tikties ar citu zemju jaunatni, pastāstīt par savu skaisto dzīvi, radošo darbu, iedvesmot kapitalisma jūgā smakošos jaunekļus un jaunavas uz pretestību imperialistu vardarbībai, uz cīņu par brīvību un demokrātiju.

Zīmīgi ir kadri, kas rāda Berlīnes gatavošanos festivalam. Berlīnes demokrātijā daļā verd strauja, rosmes pilna dzīve. Pašisma fiziskās un garīgās važas nokratījuši tauta atjauno savu dzimto pilsētu. Drupu vietā paceļas jauni nami, parki, varenas sabiedriskās celtnes. Apbrīnojami ātros tempos uzcelts milzīgais Valtera Ulbrichta vārdā nosauktais stadions. Ikviens demokrātiskās Berlīnes iedzīvotājs sagaida festivala dalībniekus kā dārgus cemiņus.

Blakus šiem sparīga celtniecības patosa apģarotajiem kadriem baigi un draudoši liekas skati, kas parāda dzīvi amerikāņu sektorā. Bezdarbs, bēdas, panikums un drudžaina gatavošanās jaunam karam. Bezgala grūts liktenis piemeklējis tautas, kuras nonākušas amerikāņu imperialisma verdzībā.

Ļoti spēcīgas filmā ir masu ainas, kas parāda festivala atklāšanu, norisi, grandiozās demonstrācijas. Te patiešām uzskatāmi redzams, ka nav pasaulē varenāka spēka par tautu miera

gribu, kvēlo apņēmību pacelt visā pasaulē demokrātijas uzvaras karogu. Un tāpat kā festivalā, arī filmā pašas aizkustinošākās epizodes ir tās, kas parāda, ka viscildenākais vārds katram godīgam jaunleim, lai kādā valodā viņš runātu un kādā ādas krāsā viņam būtu, ir progresīvas cilvēces diženā vadoņa, miera ciņas karognesēja biedra Staļina vārds.

Filmā ir arī daudz citu dziļi savijpojošu epizodu. Demokrātiskās jaunatnes savstarpējā solidaritāte, sirsnīgā draudzība, ko rūdījuši kopīgā miera cīņa, skaisti izpaužas, piemēram, bridī, kad korejiešu jauneklis apskauj un mierina angļu meiteni, kuras brālis gājis bojā amerikāņu imperialistu kara dēļ. Korejā. Tāda dziļi simboliska jēga ir arī epizodei, kas rāda franču un vjetnamiešu delegāciju sastapšanos. Līdzīgu epizodu šai filmā ir daudz.

Filma «Mēs — par mieru!» ir nozīmīgs Padomju Savienības un Vācijas Demokrātiskās Republikas dokumentālās kinematogrāfijas sasniegums. Visi filmas veidotāji te demonstrējuši augstu meistariību. Tieši tāpēc šķiet, ka nav izmantotas visas iespējas. Materiāla izkārtojums filmā dažviet varēja kļūt vēl mērķtiecīgāks. Gribētos, piemēram, lai masu skatu vidū reljefāk izteiksmē atsevišķām delegācijām, arī atsevišķiem festivala dalībniekiem veltītās epizodes. Pārāk saraušiti, fragmentāri parādīti maksimālie priekšnesumi un sporta sacensības. Šis visu mā telcamās filmas visnopletnākais trūkums, manuprāt, ir tas, ka nepietiekami dziļi un plaši parādīta tā mīlestība un uzmanība, ko padomju delegācijai veltīja berlīnieši un festivala dalībnieki. Ik uz soļa mēs redzējam, ka uz padomju jauniešiem te raugās kā uz visas pasaules darbaļaudžu Tēvzemes sūtņiem, uz cilvēces jaunības zemes pārstāvjiem.

Filmas idejisko un māksliniecisko spēku lieliski ceļ I. Dunajevska muzikā gan kontrastēdama, gan sakļaudamā ar festivalā atskanotajām dziesmām. Kā vadmotīvs filmas muzikāl vijas cauri «Demokrātiskās jaunatnes himna».

Filma «Mēs — par mieru!» ir nopietns ieguldījums tautu cīņā par mieru. Padomju zemē, tautas demokrātijas valstīs un visā pārējā pasaulē tā pāudīs miera aizstāvju rindu varenību, mudinās un iedvesmos visus godīgos cilvēkus cīnīties par mieru un demokrātiju.

Dzidra Jansone

PIRMIZRĀDES RĪGAS TEATROS

Augšā skats no N. Gogoļa «Mirošo dvēseļu» dramatizējuma izrādes Dailes teātri. Attēla: H. Vazdiks (Cietkovs) un Emīlija Berziņa (Korobočka). Apakšā skats no H. Fasta romāna «Brīvības ceļš» dramatizējuma izrādes Jaunatnes teātri. Attēla: R. Svecova (Retele Džeksone), C. Mičnevīčs (Abners Selts), A. Astrovs (Džefs Džeksone), R. Dambrians (Glejons Džeksone).

V. Lavrentjeva uzp.

Folkloras teicēja Lība Henzele

21. martā Siguldā mīrusi pazīstamā latviešu folkloras teicēja Lība HENZELE, no kuras LPSR Zinātņu akadēmijas Etnogrāfijas un folkloras institūta darbinieki uzrakstījuši pāri par 300 folkloras vienību, tai skaitā daudz līdz šim nepazīstamu tautas dziesmu melodiju, īpatu ganu un darba dziesmu.

Padomju laikā Lība Henzele sekmīgi meģinājusi radīt arī jaunas padomju dziesmas, no kurām dažas iespēstas

LPSR Zinātņu akadēmijas Etnogrāfijas un folkloras institūta darbinieku kolektīvs

MUZIKA UN KAKOFONIJA

Turpinājums no 3. lapa pusē

nav jādama, ka starp tām ir kaut cik nozīmīga principiāla un idejiska atšķirība. Tās trokšņaini konkurē savā starpā, taču viegli pāriet no vienām pozīcijām citās un īstenībā pārstāv vienīgi dažādu buržuāziskā saluruma — modernisma un dekadences — paveidus.

Pēckara gados parādījusies Džiankarlo Menoti opera «Medijs», ko amerikāņu prese sagaidīja ar sajūsmas pilnām recenzijām. Tā ir kompozīcija par gangsteru temām, «šausmu opera». Te ir raibu raibie personāži un notikumi: vecene — medijs, kurlmēmais, spirtiski seansi, atzaka dzīve, mīlestības romans starp kurlmēmo un medijs meitu, šāvienī, slepkavība, nāve epilepsijas lēkmē. Tas viss notiek sūrdinātu čellu, disonējošu vijolu, drausmi šķindošu skrtvju, tantana dimdoņas muzikālajā pavadijumā.

Ar lieliem komerciāliem panākumiem uzved Salvadora Dali baletu «Bezprātīgais Tristans». Kā teicis pats komponists, te «cilvēku tēlos iemiesoti izvirtoši un tragiski zīnēji, kuru mēģinājis pēc mīlestības sakara aprīj tēvīpus». Ne mazākus panākumus Brodvejas teātrīšos gūst Bendžamīna Britena reliģiozi pornogrāfiskā opera «Lukrecijas izvarošana», kurā naturalistiskās ainas pārdod formalistiskās kakofonijas un gregoriānu koraļu maisījums.

Līdzīgs raksturojums pilnā mērā piemērojams tādām uz amerikāņu skatuveim izrādītām operām kā Albana Berga «Voceks», kur absolūti nav melodijas un dziedājuma, vai Hindemita «Sieviešu slepkava», kur nav nekādu emociju un arī ne kriptiņas vesela saprāta.

Bezjēdzības un jucekības ziņā ar iepriekš minēto komponistu operu jaunradī konkurē amerikāņu komponistu Edgara Vereza un Džona Keldža simfonijas, pareizāk sakot, kakofonijas. Vereza trumpis ir originalitāte: viņa simfonisko poēmu «Jonizācija» izpilda vienīgi... sitamie instrumenti; viņš ir modernistiskā «sitēju» virziena piekritējs.

Apmēram pirms gadsimta Markss rakstīja, ka kapitalistiskā ražošana naidīga dažām garīgās ražošanas nozarēm, piemēram, mākslai un dzejai. Tagad, kapitalisma vispārējās krīzes un trūdesanas laikmetā, muzika imperialisma zemēs sasnēgusi garīgās izdzimšanas galējās robežas. Nav nejaušība, ka amerikāņu komponistu vidū tik plašu popularitāti temantojuši bēdīgi slavenā muzikas kompozīcijas sistēma, ko laidis klajā mākslas bīznessmens Josefs Sillners. Tas ir pēc atonalistu metodes izrēķinātu «muzikālu strukturu» krājums, te uzskatīti gatavi bloki, kuros pēc tam šamotē veselā celtne. Izmanotāmi šo šķiperi, modernisti tad arī sastāda muziku džeiziem vai Brodvejas teātriem.

Muzika Amerikā ir bizness. Jebkuru koncertu, teātra izrādi organizē privāti antreprenieri, privātas firmas, kas nolīgst māksliniekus, taisa reklamu, uzpērk recenzentus.

Grūti, ļoti grūti godīgiem, progresīviem muzikāliem strādāt «amerikāņu dzīves veida» apstākļos. Kā galīs sapnis viņiem ir brīvā, pilnasinīgā muzikā dzīve Padomju Savienībā.

Divas pasaules — divi pretēji virzieni muzikā. Der padomāt par šā fakta

dziļāko jēgu. Kurp tad ved šie pretējie virzieni?

Socialisma un tautas demokrātijas pasaulē muzika aicināta darīt cilvēkus garīgi bagātākus, sagādāt viņiem prieku un estētisku apmierinājumu, iedvesmot viņus uz dīleniem varonīgiem darbiem jaunās skaistās pasaules celtniecībā. Muzika socialisma nometnē ir dzīves un jaunrades muzika.

Imperialisma nometnē un no tā atkarīgās zemēs muzika dara cilvēkus garīgi nabadzīgākus, te muzika aicināta iznīdēt no cilvēku sirdīm skaistuma izjūtu, humanismu, cēlumu, brīvības centienus. nonāvē cildenas idejas, sagatavot cilvēkus lielgabala galās lomai, slepkavu, bēnzu un slepkavību vienaldzīgu liecinieku lomai. Muzika imperialisma nometnē ir nāves un iznīcības muzika.

Kāds amerikāņu zinātnieks Amerikas Savienotajās Valstīs izvērtēto gatavošanos bakterioloģiskajam karam (ko viņi tagad jau uzskatīja Korejā un Ķīnā) zīmīgi nosaucis par «ačģāru medicīnu», jo medicīna, kuras uzdevums sārgāt cilvēces veselību, šobrīd Amerikā pārvērsta par zinātni cilvēku masveida iznīcināšanai. Amerikāņu moderno muziku arī var saukt par «ačģāru muziku». Bezsatūra modernistiskajai kakofonijai, kā redzam, ir noteikta sociālā jēga. Šādas muzikas uzdevums — būt par vienu no kara ideoloģiskās gatavošanas veidiem.

Jaunrades un liksma darba patosa apģarotā padomju progresīvā māksla ir labākā pasaulē; tā cenšas kļūt un kļūs par Staļina laikmeta cienīgu mākslu.

(Pēc PSRS Tautas mākslinieka N. Golovanova raksta žurnālā «Znamja» 1952. g. 3. num.)

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apģādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:
Boriss Kuņajevs. Jaunība. Jukass vāks. 87 lpp. Maksā 2 rubļi 60 kap.
sauc. Dzejas. Mākslinieka A. Jēgera vāks. 48 lpp. Maksā 1 rubli 25 kap.

J. Poruks. Kauja pie Knipskas. Ilustrējis A. Dimiņš. 32 lpp. Maksā 65 kap.

J. Rainis. Dzejas bērniem. (Krievu valodā.) Tulkojusi M. Zamachovska. Mākslinieks K. Freimanis. F. Pau-

Bruno Saulītis. Draugu pulka. Poema. Ilustrējis O. Abols. E. Bauzes vāks. 64 lpp. Maksā 2 rubļi.

G. Fjodorovs. Mežs skan. Tulkojusi V. Vikane. 36 lpp. Maksā 1 rubli.

ŠONEDĒĻ

Sodien Konservatorijas zālē kamer-muzikas vakars, veltīts Suberta un Griga skaņdarbiem. Piedalās J. Keptis (klavīres), G. Brachmanis (vijole), H. Ziverts (alts), J. Tīss (čello), A. Rozenbergs (kontrabass) un Operas un baleta teātra solisti E. Volšteine un A. Vanags. Sākums plkst. 17.

LVU aulā Jāņa Ivanova darbiem veltīts autora koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris. Diriģents LPSR Nopelniem bagātā mākslinieks L. Rubene un G. Bertovskis. Autora paskaidrojumi. A. Darkevica ievadvārdi. Pēc koncerta pārrunas ar klausītājiem. Sākums plkst. 19.

Apģabala vīrsnieku namā Staļina premijas laureāta M. Aleksandroviča koncerts. Sākums plkst. 20.30.

Sodien un 31. martā Filharmonijas zālē Vissavienības Radiokomitejas solista M. Mičailova padomju dziesmu koncerti. Sākums plkst. 20.30.

31. martā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

1. aprīlī Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris, apvienotais Valsts un Radiokomitejas koris. Diriģents L. Vigners. Solisti LPSR Nopelniem bagātā mākslinieki A. Vilumāns, A. Ludīga un Operas un baleta teātra solisti A. Klinka un O. Petrovskis. Programā Beļļova 5. un 9. simfonija. Sākums plkst. 20.

1., 2. un 3. aprīlī Filharmonijas zālē Maskavas dzelzceļnieku centrālā nama akrobātiskā ansambļa viesizrādes. Sākums plkst. 20.30.

2. aprīlī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

Latvijas Valsts izdevniecības zālē Latvijas Padomju rakstnieku savienības tulkotāju sekcijas sanāksme. P. Antokolska referāts par dailliteratūras tulkošanas jautājumiem. Sākums plkst. 19.

4. aprīlī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.